

เรื่อง ท้าวแสนปม 3 เรื่อง 3 ที่มา

รายละเอียด

เรื่อง “ท้าวแสนปม” เป็นเรื่องเล่าขานต่อเนื่องกันมาช้านาน กล่าวถึงบุรุษผู้หนึ่ง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ของเมืองไตรตรึงษ์ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร ในระยะแรก ผู้เขียนรู้สึกแปลกใจที่พยายามจะศึกษาเรื่องราวของท้าวแสนปม แต่ละคนที่ให้ความรู้ให้ข้อมูลแตกต่างกันออกไป ไม่เหมือนกัน จึงได้พยายามสืบค้นจากเอกสารต่าง ๆ จึงรู้ว่าสาเหตุที่แตกต่างกันนั้น เกิดจากต้นเรื่องหรือข้อมูลของเรื่องมาจากหลายแหล่ง ซึ่งพอที่จะกล่าวถึงที่มาและเนื้อเรื่องดังนี้

1. “ท้าวแสนปม” จากตำนานพื้นบ้าน
2. “ท้าวแสนปม” จากพงศาวดาร
3. “ท้าวแสนปม” จากบทละคร

“ท้าวแสนปม” จากตำนานพื้นบ้าน

ประวัติเมืองไตรดริงษ์ เป็นเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลไตรดริงษ์ ตำบลไตรดริงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ได้เล่าถึงตำนาน “ท้าวแสนปม” ไว้ว่า

“นานมาแล้ว มีชายผู้หนึ่ง ถูกลอยแพมาติดที่เกาะขี้เหล็ก ซึ่งอยู่ใต้เมืองกำแพงเพชร ชายผู้นี้มี รูปร่างน่าเกลียดมีปุ่มปมขึ้นเต็มตัว ชาวบ้านจึงเรียกเขาว่า แสนปม และเรียกเกาะขี้เหล็กว่า เกาะปม ตามชื่อ แสนปม

แสนปมทำไร่ ปลูกพริก ปลูกมะเขืออยู่ที่เกาะปมนี้ และมีมะเขือต้นหนึ่งอยู่หน้ากระท่อม มีผลใหญ่มาก เพราะแสนปมปีสสาวะรดทุกวัน วันหนึ่งพระราชธิดาของเจ้าเมืองไตรดริงษ์เสด็จประพาสที่เกาะปม ทอดพระเนตรเห็นผลมะเขือก็นึกอยากเสวย จึงรับสั่งให้นางสนมไปขอเจ้าของมะเขือที่อยู่หน้ากระท่อมให้นางสนมไปถวาย หลังจากพระราชธิดาเสวยผลมะเขือไปไม่นานก็ทรงครรภ์ เจ้าเมืองไตรดริงษ์ทรงพิโรธมาก เพราะพระราชธิดาไม่สามารถบอกได้ว่าใครเป็นพ่อ นอกจากเสวยมะเขือของแสนปมเท่านั้น ต่อมาพระราชธิดาทรงมีประสูติกาลเป็นพระโอรสจนเจริญวัยน่ารัก เจ้าเมืองจึงรับสั่งให้เสนาไปวประกาศให้ผู้ชายทุกคนมาเสี่ยงทายเป็นบิดาของพระราชโอรส ว่าถ้าผู้ใดเป็นบิดาขอให้พระราชโอรสคลานเข้าไปหา บรรดาผู้ชายทุกคนไม่ว่าหนุ่ม แก่ ยาจก หรือ เศรษฐี ยกเว้นแสนปมคนเดียว ต่างพากันมาเสี่ยงทายเป็นบิดาของพระราชโอรส แต่พระราชโอรสไม่ได้คลานเข้าไปหาใครเลย แม้จะใช้ของล่อใจอย่างไรก็ตาม เจ้าเมืองแปลกพระทัย จึงให้เสนาไปตามนายแสนปม ซึ่งยังไม่ได้มาเสี่ยงทายในครั้งนี้นำเข้ามาเฝ้า พร้อมทั้งถือข้าวเหนียวมา 1 ก้อน เมื่อมาถึงจึงอธิษฐานและยื่นก้อนข้าวเหนียวให้พระราชโอรสก็คลานเข้ามาหา เจ้าเมืองจึงยกราชธิดาให้แก่แสนปมและให้กลับไปอยู่ที่เกาะปม

วันหนึ่งแสนปมไปทอดแหที่คลองขมิ้น แต่ทอดแหครั้งใดก็ได้แต่ขมิ้นจนเต็มลำเรือ แสนปม แปลกใจมาก เมื่อกลับมาถึงบ้าน ขมิ้นก็กลายเป็นทองคำ แสนปมจึงนำทองคำไปทำเป็นเปลให้ลูก และตั้งชื่อลูกว่า อู่ทอง”

“ท้าวแสนปม” จากพงศาวดาร

จากเรื่องเทศนาจุลยุทธการวงศ์ โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส(สมเด็จพระสังฆราช พระองค์ที่ 7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) ในหนังสือประชุมพงศาวดาร ฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 1 หน้า 189-191 ได้ทรงเทศนาเรื่องท้าวแสนปม ไว้ดังนี้

“บัดนี้จะได้รับพระราชทานถวายพระสังฆธรรมเทศนา ในจุลยุทธการวงศ์ สำแดงเรื่องลำดับ โบราณกษัตริย์ในสยามประเทศนี้ อันนุพพอาจารย์รจนาไว้ว่า

กาลเมื่อพระเจ้าเชียงใหม่ราชวงศ์มังรายแผ่พุทธศาสนาแต่พระยาสดองเสียดพระนคร พาประชาราษฎรชาวเมืองเชียงใหม่

ราย ปลาสนาการมาสู่แคว้นแคว้นสยามประเทศ ถึงราวป่าใกล้เมืองกำแพงเพชร ด้วยบุญญาภาพแห่งพระองค์ สมเด็จพระนรินทรทราธิราชนิมิตพระกายเป็นดาบสมาประดิษฐานอยู่ตรงหน้าข้างพระที่นั่ง ตรีสบอกให้ตั้งพระนคร ในที่นี้เป็นชัยมงคลสถาน บรมกษัตริย์ก็ให้สร้างพระนครลงในที่นั้น จึงให้นามชื่อว่าเมืองไตรตรึงษ์ พระองค์เสวย ไอศูรียสมบัติอยู่ในพระนครนั้นตราบเท่าทิวคต พระราชโอรส นัตดาครองสมบัติสืบๆ กันมาถึงสี่ชั่วกษัตริย์

ครั้งนั้นยังมีบุรุษผู้หนึ่ง เป็นปุมปมไปทั้งร่างกาย ทำไร่ปลุกพริกมะเขืออยู่ในแดนพระนครนั้น เก็บผลพริก มะเขือขายเลี้ยงชีวิต แลมะเขือต้นหนึ่งอยู่ใกล้ห้าง บุรุษนั้นไปถายปัสสาวะลงที่ริมต้นนั้นเป็นนิจ มะเขือนั้นออก ผลหนึ่งใหญ่กว่ามะเขือทั้งปวง พอพระราชธิดาไตรตรึงษ์มีพระทัยปรารถนาจะเสวยผลมะเขือ จึงให้ทาสไปซื้อ ก็ได้ผลใหญ่นั้นมาเสวย นางก็ทรงครรภ์ ทราบถึงพระราชบิดาตรัสไต่ถามก็ไม่ได้ความว่าคบหาสมัครสังวาสกับ บุรุษใด ต่อมาพระธิดาประสูติพระราชกุมาร พระรูปโฉมงาม ประกอบด้วยลักษณะอันบริบูรณ์ พระญาติทั้งหลาย บำรุงเลี้ยงพระราชกุมารจนโตขึ้น ประมาณพระชนม์สองสามขวบ สมเด็จพระอัยการปรารถนาจะทดลอง เสี่ยงทายแสวงหาบิดาพระราชกุมาร จึงให้ตีกลองป่าวร้องบุรุษชาวเมืองทั้งหมด ให้ถือขนมหรือผลไม้ติดมือมาทุกคน มาพร้อมกันที่หน้าพระลาน ทรงพระอริษฐานว่าถ้าบุรุษผู้ใดเป็นบิดาของทารกนั้น ขอจงทารกนี้รับเอาสิ่งของ ในมือแห่งบุรุษนั้นมาบริโภคแล้วให้อุ้มกุมารนั้นออกไปให้ทุกคนรับรู้ บุรุษกายปมนั้นได้แต่ก่อนเข้าเวียนถือมาก่อน หนึ่ง พระราชกุมารนั้นก็ เข้ากอดเอาคอ แล้วรับเอาก่อนเข้าวมาบริโภค ชนทั้งปวงเห็นก็พิศวงชวนกันกล่าวติเตียน ต่าง ๆ สมเด็จพระบรมกษัตริย์ก็ละอายพระทัย ได้ความอัปยศ จึงพระราชทานพระราชธิดาและพระนัดดาให้แก่ บุรุษแสนปม ให้ใส่แพลอยไปถึงที่ไร่มะเขือไกลจากพระนครทางวันหนึ่ง บุรุษแสนปมก็พานบุตรภริยาขึ้นสู่ไร่อัน เป็นที่อยู่ ด้วยอาญาภาพแห่งชนทั้งสาม บันดาลให้สมเด็จพระนรินทรราช นิมิตกายเป็นวานรนำทิพยเกวี่มาส่งให้นาย แสนปมนั้น แล้วตรัสบอกว่า ท่านจะปรารถนาสิ่งใดจงตีเกวี่นี้ อาจให้สำเร็จที่ความปรารถนาทั้งสิ้น บุรุษแสนปม ปรารถนาจะให้รูปงามจึงตีกลองนั้นเข้า อันว่าปุมปมทั้งปวงก็อันตรธานหาย รูปชายนั้นก็งามบริสุทธิ จึงนำเอา กลองนั้นกลับมาสู่ที่สำนัก แล้วบอกเหตุแก่ภริยา ส่วนพระนางนั้นก็ออร์ปด้วยปิติโสมนัส จึงตีกลองนิมิตทอง ให้ ช่างกระทำอุทองให้พระราชโอรสไสยาสน์ เหตุตั้งนั้นพระราชกุมารจึงได้พระนาม ปราบกฏว่าเจ้าอุทองจำเดิมแต่นั้น มา

เมื่อจุลศักราชล่วงได้ 681 ปี บิดาแห่งเจ้าอุทองราชกุมาร จึงประหารซึ่งทิพยเกวี่นิมิตเป็นพระนครขึ้นใหม่ ที่ นั้น ให้นามชื่อว่าเทพนคร มีมหาชนทั้งปวงชวนกันมาอาศัยอยู่ในพระนครนั้นเป็นอันมาก พระองค์ก็ได้เสวยไอศูรีย สมบัติเมืองเทพนคร ทรงพระนามกรชื่อพระเจ้าศิริไชยเชยงแสน เมื่อจุลศักราชล่วงได้ 706 ปี พระเจ้าศิริไชย เชยงแสนเสด็จดับขันธทิวงคต กลองทิพย์นั้นก็อันตรธานหาย สมเด็จพระเจ้าอุทองราชโอรสได้เสวยราชสมบัติ แทนพระราชบิดาได้ 6 พระวัสสา ทรงพระปรารถนาจะสร้างพระนครใหม่ จึงให้ราชบุรุษให้เที่ยวแสวงหาภูมิภาค ประเทศที่มีพรรณมัจฉาชาติบริบูรณ์ ครบทุกสิ่ง ราชบุรุษเที่ยวหามาโดยทักษิณทิศ ถึงประเทศที่หนองโสน กอ รปด้วยพรรณมัจฉาชาติพร้อมบริบูรณ์ สมเด็จพระบรมกษัตริย์ทรงทราบ จึงยกจตุรงค์โยธาพระราชาราษฎร์ทั้งปวง มาส

ร้างพระนครลงในประเทศที่นั่นในกาลเมื่อจุลศักราชล่วงได้ 712 ปี ให้นำบัญญัติชื่อว่ากรุงเทพมหานครนามหนึ่ง ตามนามพระนครเดิมแห่งพระราชบิดา ให้ชื่อว่าทวารวดี นามหนึ่ง เหตุมีคกงคาล้อมรอบเป็นของเขตดุจเมือง ทวารวดี ให้ชื่อศรีอยุธยาอีกหนึ่ง เหตุเป็นที่อยู่แห่งชนชราทั้งสอง อันชื่อยายศรีอายุและตาอุทะยาเป็น สามิ ภริยากัน อาศัยอยู่ในที่นั้น ประกอบพร้อมด้วยนามทั้งสามจึงเรียกว่า กรุงเทพมหานคร บวรทวารวดี ศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้าอยู่ทองได้ราชาภิเษก เสวยสวริยาธิปัตย์ถวัลราช ฤ กรุงเทพมหานคร ทรงพระ นามสมเด็จพระรามา ธิปติ และวันเมื่อราชาภิเษกนั้น ได้สังข์ทักษิณาวรรต ฤ ภายใต้ต้นไม้หมันในพระ นคร เมื่อแรกได้ราชสมบัตินั้น พระชนม์ได้ 37 พระวัสสา แล้วให้พระบรมราชาธิราชผู้เป็นพระราชวงศ์ ผู้ใหญ่ ตรัสเรียกว่าพระเชษฐาธิราชไป ปกครองสมบัติ ฤ เมืองสุพรรณบุรี ให้พระนามพระราเมศวรกุมาร ไปผ่านสมบัติ ฤ เมืองลพบุรี ครั้งนั้นมีเมือง ประเทศราชขึ้นแก่กรุงเทพมหานคร 16 เมือง คือ เมืองมะละกา เมืองชะวาเมืองตะนาวสี เมืองนครศรีธรรมราช เมืองทวาย เมืองเกาะตะมะ เมืองเกาะลา เลิง เมืองสงขลา เมืองจันทบูร เมืองพระพิศณุโลกย์ เมืองสุโขทัย เมืองพิไชย เมืองพิจิตร เมืองสวรรคโลก เมืองกำแพงเพชร เมืองนครสวรรค์ พระองค์ทรงสร้างพุไทยสวรรคยาวา ศวิหารและรัตนาวาศรีวิหาร คือวัดป่าแก้ว พระสถิตอยู่ในราชสมบัติ 20 พระวัสสาก็เสด็จทิวงคต ”

“ท้าวแสนปม” จากบทละคร

บทละครเรื่อง “ท้าวแสนปม” เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นคำกลอน บทละคร ซึ่งเนื้อเรื่องจากบทละครนั้น ในหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณะและ ภูมิปัญญากำแพงเพชร หน้า 160 ได้อธิบายไว้เป็นร้อยแก้วดังข้อความต่อไปนี้

“เจ้านครไทรตรึงษ์องค์นี้มีธิดานามว่าอุษา มีรูปโฉมงดงามรำลือไปถึงศิริชัยเชียงแสน เจ้าชาย ชินเสน ซึ่งเป็นโอรสได้ยืมข่าวก็หลงรักนาง แต่เนื่องจากทั้งสองเมืองนี้เป็นอริกันมาก่อน เจ้าชายชินเสนจึง ปลอมตนเป็น ชายอัปลักษณ์ เนื้อตัวมีปุ่มปมขึ้นเต็มไปหมด แล้วเข้าไปขออาศัยอยู่กับตายายที่เฝ้าอุทยาน ทำยวงนครไทรตรึง ษ์ได้ชื่อเรียกว่า “แสนปม” วันหนึ่งนางอุษาออกมาชมสวน แสนปมแอบดูนางแล้วเกิดความรัก จึงนำผักที่ปลูกไว้ ไปถวาย เมื่อนางอุษาเห็นแสนปมก็รักเช่นเดียวกัน จึงให้พี่เลี้ยงนำหมากไปให้เป็นของตอบแทน แสนปมได้ สลักมะเขือเป็นสารเกี่ยวพารานาสีนางแล้วส่งไปถวายอีก นางอุษาก็ตอบสารในที่รับรักใส่ในห่อหมากแล้วฝากมา ให้แก่แสนปม แสนปมจึงทราบนางก็รักตนเช่นเดียวกัน คืนหนึ่งแสนปมลอบเข้าไปหานางในวัง แล้วทั้งสอง ก็ได้อยู่ร่วมกันโดยไม่มีใครทราบเรื่องจนกระทั่งนางอุษาดังครรภ์

ต่อมาแสนปมได้ทราบข่าวว่าพระเจ้าศิริชัยเชียงแสนประชวรหนัก จึงเดินทางกลับบ้านเมืองโดยไม่ทราบ ว่านางอุษาดังครรภ์ เวลาผ่านไปนางอุษาให้กำเนิดกุมารหน้าตาน่ารัก ยังความทุกขใจมาให้แก่เจ้านครไทรตรึง ษ์ยิ่งนัก เพราะนางอุษาไม่ยอมบอกความจริง เจ้านครไทรตรึงษ์จึงหาวิธีที่จะให้รู้แน่ว่าใครเป็นบิดาของกุมาร จง ปาวประกาศให้เจ้าเมืองต่าง ๆ รวมทั้งทวยราษฎร์มาพร้อมกันที่หน้าพระลานพร้อมทั้งให้นำขนมมเนยติดมือมา ด้วย ถ้ากุมารรับขนมจากมือผู้ใดก็ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นบิดาของกุมารและจะได้อภิเษกกับนางอุษา พระชินเสนได้ข่าว

ก็เตรียมพร้อมมา ตั้งพระทัยจะอภิเษกกับนางอุษาให้ได้ แล้วปลอมตัวเป็นแสนปมพร้อมทั้งนำข้าวเย็นมาก้อนหนึ่ง เพื่อให้กุมารเลือก ครั้นถึงเวลาที่กำหนดจึงให้กุมารเลือกขนมจากบรรดาผู้ที่นำมา ปรากฏว่ากุมารรับข้าวเย็นจากแสนปมไปเคี้ยวกินอย่างเอร็ดอร่อย ท้าวไตรตรึงษ์รู้สึกอับอายอย่างมาก ด้วยความโกรธจึงขับไล่นางอุษาออกจากเมืองโดยทันที แสนปมจึงแสดงตนให้รู้ว่าตนเอง คือพระชินเสน แล้วพานางอุษาและกุมารเดินทางกลับอาณาจักรชัยเชียงแสนและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

”ท้าวแสนปม” ได้สร้างกษัตริย์ผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยา

“ท้าวแสนปม” จากเรื่องเทศนาจุลยุทธการวงศ์ โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ถือว่าเป็นหลักฐานที่สำคัญซึ่งนักประวัติศาสตร์นำไปสืบค้นถึงพระราชประวัติของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) ว่าประสูติที่เมืองไตรตรึงษ์ มีพระราชมารดาเป็นธิดาของเมืองไตรตรึงษ์เชื้อสายกษัตริย์เชียงราย ส่วนพระราชบิดานั้นมีพระนามว่า “ท้าวแสนปม” หรือ “ศิริไชยเชียงแสน” ซึ่งจนบัดนี้นักประวัติศาสตร์ก็ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่ามีเชื้อสายมาจากที่ใด นอกจากนี้แล้วในเนื้อหาได้กล่าวไว้ว่า ถูกต้องว่ามีการสร้างเมืองเทพนคร ภาพถ่ายแสดงที่ตั้งเมืองโบราณไตรตรึงษ์และเมืองโบราณเทพนคร ตรงข้ามเมืองไตรตรึงษ์

คำสำคัญ : ท้าวแสนปม

ที่มา : กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร. (2557). ประวัติศาสตร์เมืองกำแพงเพชร ยุคหิน-ปัจจุบัน (เรียบเรียงจากการสัมมนาและทบทวน เมื่อวันที่ 27-28 กันยายน 2557). กำแพงเพชร: กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-02-25

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1297&code_db=610006&code_type=01